

İçindekiler Tablosu

Cumhuriyet Devri	2
Türk'ün Adı ve Adları	3
Türklerin Kullandıkları Başka Temel İsimler	5
Türklerin İlk Anayurdu, Yurtları, Yaşadıkları Yerler ve Yayılmaları	7
I. Bazı Kabuller Sorunu	8
II. Tarih Çağlarında Türk Yurtları ve Yayılmalar	10
III. En Eski Atayurt / Türklerin Esas Doğum Yerleri	14
1. Ön Türklerin Doğum Yeri	15
2. İlk Türklerin Doğum Yeri	16
Etrüsk Uygarlığında Türk İzleri	16
Etrüsklerin Menşei	17
Tanrı, Totem ve Kutsal Hayvan Adı	18
Dil Yapıları	18
Antropolojik ve Genetik Yapıları (Irkı)	20
Kültür Özelliklerinde Benzemeler	21
Dipnotlar	22

Ord. Prof. Dr. Reha Oğuz TÜRKKAN

Türk 2000 Vakfı Başkanı, Columbia Üniversitesi Eski Öğretim Üyesi / Türkiye

TÜRK TARİH TEZLERİ

Cumhuriyet Devri

Atatürk, Türk Tarih Kurumu'nun kurulması için direktif verdiğinde (1932) şu hususların üzerinde durulmasını istemişti:^[1]

1- Türklerin İslamiyet sonrasındaki tarihleri bir hayli araştırılmış ve okutulmuş olmasına rağmen, daha önceki devirlerin tarihi karanlıkta kalmıştır. Ağırılık bu çağlar üzerinde olmalıdır;

2- Türklerin medeniyete katkılarını Batı inkâr etmiş, Türklerin imajını daha çok savaşçı ve hatta "barbar" olarak işlemiştir. İlk medeniyetlerde (Sümer, Elam, Etrüsk gibi) ve İslâm Medeniyetinde ise Semitik ve Aryen (Hint-Avrupa) kavimlerine pay verilmiş, Türkler yok farz edilmiştir. Türklerin o çağlardaki rolü de belirtilmelidir;

3- Türklerin anayurdunun Orta Asya olduğu ve o coğrafyada bugün de Türklerin yaşadığı anlatılmalıdır;

4- Türklerin irkî yapıları ve brakisefal kafatasının özellik olarak önemi: ^[2]

Türk Tarih Kurumu'nun ilk kadrosu, Maarif Vekili (Milli Eğitim Bakanı) Dr. Reşit Galip, Prof. Dr. Hasan Cemil Çambel, Prof. Şemsettin Günaltay, Kazanlı Prof. Yusuf Akçora ile Prof. Sadri Maksudi, Azerbaycanlı Prof. Ahmet Ağaoğlu, Atatürk'ün manevi kızı Dr. Afet İnandan oluşuyordu. Çalışmalarda Prof. Dr. Fuat Köprülü, Başkurt Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, Ahmet Cevat Emre, Dr. Hamit Zübeyir, Prof. Dr. Remzi Oğuz Arık, Prof. Dr. Mükrimin Halil Yinanç, Prof. Besim Atalay katkıda bulunuyorlardı. Kongrelere davet edilen Avrupalı Ön-Tarih uzmanları (özellikle Prof. E. Pittard, Landsberger, Eberhard) Türklerin ırkı ve ilk medeniyetleri üzerindeki rollerini belirtmişlerdir.

Kurum Türk Tarih Kongreleri düzenlemiş, Belleten bültenleri ve eserler^[3] yayınlamıştır. İlk 2 Kurultayın toplantılarını Atatürk bizzat izlemiştir. Prof. S. Maksudî ile Prof. Z. V. Togan'ın, 1917'lede Rusya'da (UFA Kongresindeki) siyasî çatışmalarının devamı gibi gözükken kürsüden tartışmasına Atatürk müdahale ederek Dr. R. Galib'in araya girmesini istemiştir. Tarihî farklı iddialar (okul Tarih kitaplarına da geçen ve Türk göçlerini "Turan İç Denizinin kurumasına" bağlayan ve S. Maksudî'nin desteklediği tezle, bunun aslı olmadığını, bu çapta bir kurumun çok daha eski jeolojik çağlarda cereyan ettiğini söyleyen Z. V. Togan'ın tezi kürsüde siyasî bir şekle dönüşmüş,^[4] Z. V. Togan'a yeniden söz verilmeyince istifa edip Almanya'ya (Bonn Üniversitesine) gitmiştir.

O devrin tarih faaliyetleri arasında İslam medeniyetinin Türk dahileri Farabî, ve El Biruni'den ayrıca İbni Sina etraflıca işlenmiştir.

Cumhuriyet'in ilk devrinde hazırlanan İlkokul, Orta Okul ve Lise Tarih ders kitapları Atatürk'ün çizdiği yönde yayınlanmış ve okutulmuştur. Anayurt Orta Asya, kuraklık sonucu Türk göçleri, Türklerin brakisefal kafatası özellikleri^[5] ve ilk medeniyetleri "kuruluşları" etraflı olarak öğretilmiştir. Yayınlanan Belletenler ve Türk Tarihi Kongreleri bu tezleri "ilmî" olarak işlemişlerdir. Ancak Türkiye'de tarihçi olmayanlar -hatta bazı tarihçiler- bu iddiaları abartmış, dünyadaki her medeniyetin Türklerin eseri ve tarihte her adı geçen nerdeyse her kavmin (Helenler, Romalılar, Keltler...vb.) Orta Asya Türk kökenli olduklarını ileri sürerler

TÜRK TARİH TEZLERİ

olmuştur.

Bu gidişe tepki olarak 1939'dan sonra yazılan eserler ve toplanan Kongreler, gerçekten Türklerle bağlantısı olan Sümerler ve Etrüskler gibi medeniyetlerden ya hiç söz etmemiş, ya da "belki"li tereddütler öne sürmüşlerdir. Artık Hun, Göktürk ve Osmanlı tarihleri üzerinde daha çok durulmuş, daha dengeli bir tarihçilik belirmiştir. 1960'lardan sonraki tarihçiler içinde Selçuk ve Osmanlı müesseselerini açıkça veya dolaylı olarak Yunanlıların etkisine bağlayanlar (Ekrem Akurgal, Bozkurt Güvenç vs. ve Turgut Özal imzalı "La Turquie en Europe" kitabı, Paris, Plom 1988) ve Orta Asya bağlantısını arka plana alanlar (özellikle 1968'den itibaren) olmuştur.

2000'li yıllarla birlikte ve özellikle 700. yıl dönümü dolayısıyla Osmanlı tarihini ele alan eserler yayınlanmıştır. (Yeni Türkiye'nin 12 ciltlik Osmanlı Tarihi, birçok yayınevinin Osmanlı Tarihi ve Hammer tarihinin yeni ve tam basımı gibi).^[6]

Türk'ün Adı ve Adları^[7]

T+R

"Türk" adının çeşitli şekillerini, tarih boyunca değişikliklerini, Türklere takılan farklı adları ve anlamları iyi anlaşılmadığından karmakarışık isimler yanlış sonuçlar vermiştir.

Türk'ün "TÜRK" adı tartışmalı bir konudur. Önceleri bunun ancak 6. yüzyılda Göktürklerle başladığı sanılmıştı. Çinli'lerin "T'ukü-e" (Tukyu) şeklinde yazmaları okunup da, ardından Orhun yazıtlarının çözülmesiyle, asıl adın "Kök-Türük" (Göktürk) olduğu ortaya çıkmıştı.

Ancak, "Türk" kelimesinin çekirdeğini oluşturan "T+R", bazen de "T+R+K" (veya sadece "T+K") sesinin daha eski kayıtlarda keşfedilmesi bu adın 6. yüzyıldan önce de kullanılmakta olduğunu gösteriyor.

Bu eski izi, M.Ö. 1400'lerde de yakalıyoruz: Türk'ler Orta Asya'dan doğrudan doğruya (veya Sümer ilinden geçerek) önce Kars civarlarına gelmişler, sonra Ege kıyılarına kadar göçüp, orada denizci bir toplum haline gelerek Akdeniz'e iyice açılmışlardır. Mısırlılar onlardan tarihlerinde, "başlarında tüyler takılı "Turuşka" deniz savaşçıları" diye bahsetmişlerdir. Hintliler bugün bile Türklere "Turuşk" ve "Turuhka" dediklerine göre Mısırlıların M.Ö. 1400'lerde kullandıkları "Turuşka" adının "Türk" kelimesinin bir şekli olduğunu kabul edebiliriz^[8]. Ön Asya çivi yazılarında da var.

Turuşka'kaların bir başka göçü İtalya'nın kuzey-batı bölgesine yerleşen ve M.Ö. 800'lerde ünleri iyice parlayacak olan "Etrüsk"lerdir. Sonradan Romalıların taktıkları, kelime başı harflerini atarsak, "(E)Trüsk" kavim adıyla ve soykütükleri olan (R asena-Asena) bozkurt totemiyle karşı karşıya kalırız.

İşte bu "TRÜSK" adı, "TURUŞKA" gibi, Türk adının en eski izidir. Etrüsk'ün İtalya'daki diğer izleri de hep (E) ile değil (T) ile başlar: yaşadıkları toprakların adı "Tuskan" idi (bugün de "Tuscany" denir). Kıyılarıyla başlayan denizin adı -bugün de- "Tirhen"dir^[9]. "Tirsen" ve "Turski" adlara da rastlıyoruz.

Çin'e girip, Çinlileri M. Ö. 1100'den 400'lere kadar yöneten Türk kökenli Çu/Su/Çeu sülalesinin yıllığında ve Hintli Aryen'lerin "Avesta" destanlarında "T+R"li kavim adları

TÜRK TARİH TEZLERİ

vardır.

Çin kayıtlarında M.Ö. 1100'lerden itibaren ve özellikle M.Ö. 1328'de kuzeyli kavimler arasında gösterilen Tu-Kue, "Tik" ve "Ti"lerin de "Türk"-Tu-çüe'leri ifade ediyor olabilir. Sinolog L. K. Katona'nın 1966'da Sinologların Uluslararası Kongresinde verdiği bir tebliğde, Çin alfabesindeki "r" harfinin eksikliğini bir kere daha -örnekleriyle- kanıtlamıştır. "T" ile başlayan çeşitli "kuzey boylarının", sonunda hangi ekler gelirse gelsin, "T+r" şeklinde okunması doğrulanmış oluyor. "Ti" ve Tik'in bir başka şekli de Çin arşivlerinin Toba (Topa)lardan sözedeki kısmında Tu-Ku oymağının ve Hyung-nu hanedanının Tu-Ko menşeinin "r" ile okununca "Turka" adı ortaya çıkıyor.

Türkistan'ın Semerkant yakınlarında "Tukhs" ve Tukhsici" adındaki köyler (YAQUI, I, 828), Eşgil Bulgarlarının "Tukhsi" olarak anılması (İbn Fadlan 221, 222) Gene Çin'de, De Groot'un sözünü ettiği "Tok-sin" ile "Tik"lerin bir kolu olarak gösterdiği (28-29) "Tso"lar, Sarı Yugar Türklerinin Kansu'da "Türgüş" ve "Togşu/Tukhsi" boyları (ZVT, 433, not 164) "r"li "r"siz telaffuzuyla "T+S+K" isim şekillerinin ne kadar yaygın olduğunu gösteriyor.

Yunanlılar çağında da böyle izler buluyoruz: M.Ö. 480'lerde yaşamış olan ünlü tarihçi Herodot'un, "yurkae" ve "targitoes" diye yazdığı adın, 2. Plinius ile P. Mela'da "turkae" şeklinde geçmesi, artık açıkça "Türk" adını çağırıyor^[10].

Truvalılarda "Tenkri'ler" boy ismine rastlanıyor^[11]. Truva'da ilk tabakalardaki halkın Türklerle akraba (Pelaj'lar) tahmin ediliyor. Doğrudan doğruya Pelajlarda da "Turxum" şeklinde bir isme rastlıyoruz^[12].

Bu kadar farklı yazılışı ve söylenişi olan Türk adının aslı şekli ne olabilir? Benim de katıldığım Prof. Z. V. Togan'ın görüşü, kök kelimenin "TUR" veya "TÜR" olduğudur^[13]. Bunu "TURAN" kelimesinde görüyoruz. İranlılar (Persler, Medler) Türklerle "Turani" derlerdi^[14]. "TUR" ismine eklenen "an" eki tartışmalıdır. İlk akla gelen, "ülke" anlamıdır. Bugün de "İr+an, Afganist+an, Hindist+an, Özbekist+an, Türkist+an" şekli, ülke anlamı olarak kullanılıyor. O zaman "Turan", "Tur"ların ülkesi demek oluyor. Ancak, bir başka yoruma göre, Farsça'da ve Macarca'da "an", çoğul eki olarak da kullanılıyor. Bunu kabul edersek, "Turan"= "Turlar"- yani millet adı oluyor.

Eğer "Tur" yerine "Tür" şeklini alırsak, Hint-Avesta efsanesi dilinde "ik"nin veya sadece "K"nın o çağlarda yaygın olarak çoğul ifade ettiğini, böylece ismin "Türk=Tür'ler" olduğu sonucuna varırız. Az sonra da göreceğimiz gibi, millet adları çok kere "türemek"ten ve "insandan olma" şeklinden oluştuğuna göre bu yazılış ve söyleniş kuvvetli bir ihtimaldir.

M.S. 420 ve 515 tarihli Pers metinlerinde (ayrıca, 580'lerin Bizans kaynaklarında) artık şimdiki şekliyle "Türk" adı geçiyor (İslâm Ansikl. 127/43). Oğuz Kağan destanı da, Hun çağını anlattığına göre, Kağan'ın tahtının yanbaşında bulunan bilge "Uluğ Türk"ten sözeder.

Artık "TÜRK" adı, şimdiki şekliyle yaygınca kullanılmaya başlamıştır. "Türk" adının Türkler tarafından resmi devlet adı olarak ilk kullanılışı ise "Kök-Türük" şekliyle, 552 yılında ve Göktürklerce olmuştur (Doerfer). Türk adı, önce bu iktidarın tekelinde başlamışsa da, daha sonra Göktürk kağanlarının bir araya getirdikleri bütün Türkçe konuşan topluluklara ("Oğuz, Dokuz Oğuz, Kıpçak, Karluk, Kırgız, Türkiş, Töles, Tarduş, Basmıl, Bayırku, Kurukan, Toğra gibi boylara) da teşmil edip hepsine birden "Türk Budun" (Türk

TÜRK TARİH TEZLERİ

Milleti) adını verdiler. "Türk" adı zamanla bütün Türk soyundan olanların ortak adı olmuş, milli ad haline gelmiştir^[15].

Göktürk iktidarının çöküşünden sora, çeşitli Türk devletleri, hatta halkları başka adlarla (kabile, klan veya hanedan adlarıyla) bilinmişlerse de, Osmanlılar dahil, Türkler, Türklerce de, yabancılarca da daima "Türk" olarak anılmışlardır (sadece Ruslar, "Altınordu" iktidarından sonra, Rusya'daki bütün Türklere "Tatar" demeye başlamış, yakın zamanlarda ise bu adı sırf Kırım, Kazan ve Sibiryaya Tatarlarına hasretmişlerdir.

Türk'ün ilk doğuşundan beri demek ki, "T+R/T+R+K" sesli bir ad,^[16] çok temel bir soy-ırk adı olarak vardı ve 6. yüzyılda da artık devlet ve millet adı haline de gelmişti. Kökü TUR veya TÜR olan bu isim, yalnız Altaylardaki ve bozkırlardaki ilk Türklere değil, Hazar denizi civarından Orta Doğu'ya, Yakın Doğu'ya ve Akdeniz'in iki kıyısına, ayrıca Hindistan ve Tanrıdağ bölgelerine de yayılan Ön- Türklerde bile sık sık rastlanıyor. "Türük", "Törük" gibi şekilleri de var.¹⁷ Türk toplumu tarih boyunca başka isimlerle anılmış olmalarına rağmen, temelde hepsinin soy adı olarak "TÜR" "TUR" veya "TÜRK" kelimeinin bulunduğunu yukarıda gördük. Şimdi bu adın anlamına bakalım. Burada da karanlık hüküm sürüyor. Dilciler bir birinden ayrı tezler ileri sürüyorlar.

Sosyal bilimlerden en güvenilir olanı, "TÜR" kökünden, "türemiş", yani "cins-ırk", "insan", "yaratık" şeklindeki izahtır. Sosyal antropologlar, dünyada her toplumun kendine ilk yakıştırdığı adın "insan" olduğunu ispatlamışlardır. ("insan" olma özelliklerini farketmelerinden olacak). Tür-Türük- türemiş, yürümek'ten Yürü-Yürük gibi çekimler almıştır demişlerdir: (A. Vambery, J. Deny, F. Sümer ve kısmen Z. V. Togan).

Epey revaçta olan bir başka nazariyeye göre Türk, "güçlü, kuvvetli" anlamındaki "Törük" kelimesinden doğmuştur. Eski Türk yazıtlarında ve Uygur kaynaklarında "Türk" kelimesi bu anlamda sıfat olarak kullanılmıştır (bu görüşte olanlar: F. W. K. Müller, A. v. LeCoq, V. Thomsen, Nemeth, L. Bazin, L. Rasonyi, Y. Öztuna vs.)

Bu nazariyenin aksi de düşünülebilir; Türkler "Türk" adıyla tanındıktan sonra, güçlü kuvvetli oluşları yüzünden ismi hasları, sıfat olarak dile girmiş olabilir. Fransızların "Fort comme un Turc" ("Türk gibi kuvvetli") atasözünde olduğu gibi (Farsçada "türk", "güzel" anlamında sıfat olarak kullanılır).

Zayıf olan diğer nazariyeler ise şunlardır; Miğfer" (Çin kaynaklarından biri); "Terkedilmiş" (Arap kaynaklarının bazısı); olgunluk çağına erişmiş (Divanü-Lûgat-it Türk); türeli, töreli, kanun ve nizama bağlı (Z. Gökalp, Barthold); bir devletin tebası olan halk (G. Doerfer); Tur/Tuz, intizam (İran destanları) vb.

Türklerin Kullandıkları Başka Temel İsimler

1. "S" Köklü İsimler

İlk doğan (Türkmenistanlı ve Harezmi-Maveraünnehirli) "Ön-Türkler", temelinde "S" sesi olan adlar kullanıyorlardı. Bu "S" sesine eklenen sesli harf, kâh kendilerince, kâh komşu kavimlerce çeşit çeşit olabiliyordu. En eski şekli "Su" olsa gerek; Su-var (Subar, sonraki Sabır, Sabir, Sibir) ve Sümer gibi.

TÜRK TARİH TEZLERİ

Tek başına "Su" adının ve bundan türeme veya bozulma "Sus", "Şu", "Çu", "Çeu" şekillerinin de kullanıldığı görülüyor. Daha sonra "Sa", "Sa-ha/Saka" ve "Skt" adları da belirmiştir fakat kök hep bu ilk "S" sesidir.

"S"li ses veren adların Ön-Türklerde bir yandan Mezopotamya'dan Çine, öte yandan Akdeniz'e ve Karadeniz'in kuzeylerine kadar yayılmış olması Türkler arasındaki önemini gösteriyor. Bu "ilk doğan" Türklerin ilk doğum ve sonraki yerleşme yerleri -dağlı ve bozkırlı olan İlk-Türklerden farklı olarak- hep büyük "su"ların civarlarında, kıyılarında veya aralarında olmuştur. Balkaş-Aral gölleri, Hazar denizi (Batıdan göçüşü anlatan en eski Türk efsanelerinde "Büyük Deniz/Su"), Maveraünehir (İki-Nehir Arası=Seyhan/Ceyhan) ve gene iki nehir (Fırat-Dicle) arası. Daha sonraları görülen "To-Sa" adı belki de Tur/Su kaynaşmasının ifadesiydi.

Ön Türklerin bir koldan akrabası olan Urallı "Finler", yüzlerce gölle kaplı Kuzey yurtlarına göçtüklerinde ülkelerine "Su-omi" demişlerdir. (bugün de bu ismi kullanırlar).

2. "Kh" Köklü İsimler

Altaylar'da doğan (2. doğuş) "İlk-Türkler", Çin arşivlerinden ve sonraki Türk belgelerinden öğrendiğimize göre h ve kh sesli isimlerle anılıyorlardı.

Çin kayıtları bu isimleri Hu, Hyen-yen, Hıyungnu, Kun ve Hun gib çeşitli sesli ideogramlarla yazıyorlar. Bu isimlerin anlamı henüz aydınlanmamıştır. "Khu"=insan, "Kun"=güneş ve halk, "Kyung"nu= Koyunlu gibi izah denemeleri belki de yakıştırmadan öteye gitmez.

Tarihçi N. Atsız, "Hun" adını "Kun=Koyun", "Hyungnu"yu da "koyunnu/koyunlu" olarak çözmek istemiştir¹⁸¹. Bozkırlı Hunlar ve onların torunları diye iddia edilen Oğuz-Türkmenlerde "Akkoyunlu" "Karakoyunlu" gibi aşiret ve devlet isimleri olduğundan, iddiasının doğru olması ihtimali vardır.

Eğer Kun ("Tur"daki "u" harfinin "Tür" olarak değişikliğe uğraması gibi, "Kun"da "kün" olarak okunabilirse, "Gün" ve "Güneş" anlamı çıkar (eski türkçede güneş "KÜN" şeklinde söylenirdi ve "Tek Tanrının sembolü" sayılırdı. (Kızılderili medeniyelerinde de KÜN=güneş). Bu yorum da bir varsayımdan öteye gitmez.

3. "Og" "Ok" Köklü İsimler

Kuzey Türkleri daha sonraları "Oğuz" ve "Oğur"lar olarak da tanınacaklardır. Bizce bu sadece "kabileler" (boylar) demektir. "Oğ/Ok" Türkçede daima bu anlamda kullanılmıştır ve hakim olan (yay sahibi, yönetici, tahttaki olan) tebalarına, kabilelere, statülerinin simgesi olarak "ok" yollar. Türkçede en eski çoğul eki "R" sonraları (Çuvaşlar ve Sahalar hariç), "Z" (daha sonra da "ler-lar") şekline girmiştir. Şu halde "Og+r" ve "Oğ+z", boylar, kabileler demektir. "Kutrigur"lar, "Onogur"lar, Dokuz Oğuzlar... vb. (bazen "o" düşmüş, sadece "Gur"lar, "Guz"lar şekli kalmıştır.

4. "Türkmen" Adı

"Oğuz" ve "Türkmen" isimleri, kimilerine göre aynı, kimilerine göre ise ayrı iki kavmin adıdır.

TÜRK TARİH TEZLERİ

Prof. Z. V. Togan bu konuya şu açıklığı getirmiştir: “Herhalde Türkmenlere ‘Oğuz’ denilmiş, fakat hakiki göçebe Oğuzlara ‘Türkmen’ denilmemiştir” (a.g.e., 187, 188).

Prof. Faruk Sümer, sırf Oğuzlara tahsis ettiği eserinde, ayırımın daha çok din açısından olduğunu belirtiyor:

“Oğuzlar’dan Müslümanlığı kabul eden zümrelere, onları gayrimüslim kardeşlerinden ayırtetmek için, Maverâünnehir Müslümanlarınca ‘Türkmen’ adı veriliyordu.” (a.g.e., s. 51).

Bu adın kullanılış sebebi de, Orta Asya’da ilk defa Müslümanlığı kabul eden bir Türk boyunun “Türkmen” adlı oluşundandı (bu Türk boyu Balasagun civarında yaşıyordu). O ad, Orta Asya’nın Müslümanları arasında “Müslüman Türk” anlamına geliyordu. Bu hususun büyük Türk ilim adamı El- Birunî tarafından da^[19] doğrulanmış olması kabulüne sebep olmuştur.

Oğuzlar, yarı göçebe, yarı yerleşik olan Müslüman Türkmenleri “yatık/tembel” saydıkları için bu adı, kendileri Müslümanlığı kabul ettikleri zamandan sonra da kolay kabul etmemişler veya “Oğuz” kimliklerini unutmamışlardır.

Ancak 13.yüzyılın başlarından itibaren her yerde “Türkmen” “Oğuz’un” yerini almıştır. (bugün de konar-göçer yörükler, konar-göçer de olsalar Türkmenleri kendilerinden farklı saymaktadırlar).

“Türkmen” adının etimolojisine gelince, burada da farklı görüşler vardır:

Birinci görüş 11. yüzyılda yaygındı. El-Birunî ile Kaşgarlı Mahmud’un da^[20] az çok katıldıkları bu teze göre, “Türkmen” ismi, “Türk” adıyla farsça “mânend” (yani “benzer”) ekinden oluşmuş, çünkü Türkmen’ler “Türk’e benziyor”.

Benim tahminime göre bu yakıştırma gene din farklılığından gelmiş ve Türklerin çoğunluğu henüz Müslüman olmamışken Müslüman bir aşiret olarak ortaya ilk çıkan Türkmenler, “öteki Türklerden ama, dinleri ayrı, gene de diğerleriyle bir bağları var” ön intibandan doğmuş olabilir.

İkinci izah bu tahmini doğrular niteliktedir: Ibn Kesir’le Mehmet Neşri’ye göre^[21] “Türkmen” ismi “Tür-i iman” kelimelerinden galattır.

Daha yeni ve Deny, Minorsky gibi ünlü yabancı türkologlarca ileri sürülen bir teze göre ise,^[22] “sondaki “men” eki Türkçede abartı eki olduğundan (kocaman, şişman, azman... gibi) “Türkmen” sözü de “tastamam, öz, kocaman Türk” anlamına geliyor. Akla gelen bir başka “yakıştırma”, “men” ekinin “men=ben” izahıdır, yani “Türk/ben” (R. O. Türkkân).

Belki kanıt bulamadımsa da, en doğru izah bu olabilir.

Türklerin İlk Anayurdu, Yurtları, Yaşadıkları Yerler ve Yayılmaları (Ayrıca Tabiat ve İklim Özellikleri) Metodoloji

Konu üç aşamada ele alınmalıdır:

TÜRK TARİH TEZLERİ

1. Bugün^[23] Türklerin yurtları, ülkeleri ve yaşadıkları yerler;
2. Tarih Çağlarında: Türklerin egemen oldukları, yurt edindikleri ve yaşadıkları yerler;
3. En Eski/İlk Atayurt-Anayurt: bir başka ifadeyle Türklerin "doğum yerleri". Burada iki ayrı cevap vardır ve ikisi de doğrudur: "Ön-Türklerin" (Proto-Turks) ve "İlk-Türklerin" (Pre-Turks) Ata/Anayurtları.

Bu sorulara cevap aranırken, sade linguistik dil tahlilleriyle iz sürmek yeterli olmayabilir, hatta yanıltabilir de. Antropolojik/genetik deliller de bazı devirlerde maksadı karşılamıyor: Tarih-öncesi çağlardaki fosiller çok az olduğundan sade bunlarla o bölgenin kimlerin yurdu olduğunun tespiti zordur. Tarihi kayıtlarla Türk ve yabancı efsaneler ise ancak belirli bir bölgeyi ve zamanı aydınlatılabilir.

Çözüm, bu disiplinlerin hepsini, tabii mevcutsa, kullanmak ve örtüşükleri kısımlarda karşılaştırmalarla doğruya yaklaşmadadır.

I. Bazı Kabuller Sorunu

Hangi toprakların Türklerin Ata/Anayurdu olduğunu, veya "yurdu" haline "girdiğini" veya "çıktığını" anlatırken, "Türkler" dediklerimizin Türk olduklarını şüphesiz ki kabul etmekle başlamak zorundayız.

Bu "kabul", Ön-Türklerin (Anav, Sumer, Elam, Mohencadaro, Menes, Hatti, Lid, Pelaj, Turska- Olmek, Turska-Etrüsk, Su/Şu/Çu ve Saka/İskit) ve İlk Türklerin de (Afanasyero, Andronov, Hyung-nu, Hun) doğdukları ve yerleştikleri yerlerin şu aşamada "Türk Yurdu" sayılıp sayılmamasının bir çözüm yoludur.

Sayıdığımız bu "Göktürk öncesi" toplumların hemen hepsinin Türklüğü tartışmalıdır. Aksini iddia eden hem Türk, hem de yabancı tarihçiler bir haylidir kabul edenler de. Bunun tartışmasını "Türklerin Yurtları" bölümünde yapmak, konuyu karıştırıp uzatacağından kabulle işe başladık; soy meselesini de "Türklerin Soy/Menşei" bölümünde ele almayı tercih ettik. Her iki tarafın tezlerini de ortaya koyduktan sonra, hangi kavimlerin Türklük kanıtlarının daha ağır bastığını o bölümde izah ettik. (Yurtların Türk kimliğiyle bağlantısı böylelikle bir başka bölümde bilimsel bir şekilde konu edildi.)

1. Bugünkü Ana Yurt Durumu

Demirel'in Cumhurbaşkanlığı sırasında sık sık kullandığı bir slogan Türklerin coğrafyasını şöyle özetliyordu: "Adriyatikten Çin Seddine kadar". Bununla beraber, 1885'de Vambery'nin de söylediği gibi, Türkçe konuşulan coğrafya kastedilmiştir^[24].

Türkiye Dış İşleri Bakanlığına bağlı TİCA'nın 1996'da Londra'da yayınlanan "The Turks of Eurasia" kitabında biraz daha geniş bir özetle, Türklerin bugünkü yurtları "Avrasya" olarak tanımladıktan sonra sınırları şöyle çiziliyor:

"Avrasya, dağ silsileriyle, ormanlarla ve çöllerle sınırlıdır. Avrupa'nın ve Asya'nın parçalarını kaplayan 8.000 kilometrelik bir alandır. Batıda Macaristan'dan başlayıp, Ukrayna ve Orta Asya'dan geçerek, doğuda Mançurya'ya kadar uzanır...

TÜRK TARİH TEZLERİ

"Bu yurdun doğuda karlarla kaplı Tiyanşan (Tanrı Dağları) silsilesiyle, batıda da ulu Ural dağlarıyla kapatılmıştır. Kuzeyde Avrasya bozkırları Sibiryaya ormanlarına, 'tayga'ya; güneyde ise Karakum, Taklamakam ve Gobi çöllerine dayanır." (s. 7 ve 16). Bunun ölçümlerininse 45 tul ve 65 derece arz diye verirler: J. P. Roux (Orta Asya 22-35) ve N. Atsız (Türk Tarihi üzerine Toplamalar, sah. 2.)

Bu coğrafyada 1987'den beri gezen Modern "Evliya Çelebi" John Lawton, romantik bir üslupla Türk yurtları hakkında imtibalarını şöyle anlatıyor:

"Bu muhteşem arazide dolaşıp durdum, sihirli kentlerini tekrar tekrar ziyaret ettim ve şimdi bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetlerinin, hatta Çinin Sincan Uygur Otonom bölgesinin de ışıl ışıl halklarıyla içiçe karıştım... Bu geziler (ciple, otobüsle, trenle) fevkalade düşleri mayalayan şeylerdir" (a.g.e., s. 12).

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünün "Türk Dünyası El Kitabı" adlı dev eserde (1976, 1992) bugünkü sınırları biraz daha geniş şekilde şöyle çiziliyor:

"Bugün Türkler, kabaca, batıda Balkanlar'dan, doğuda Büyük Okyanus'a, Kuzeyde Kuzey Buz Denizi'nden güneyde Tibet'e kadar olan geniş bir sahada yaşarlar. Bu geniş saha dahilinde Türkler, iki yerde büyük ve yeknasak topluluklar teşkil ederler. Bunlardan biri Türkiye, diğeri de batı kısmı Rusların 1990 tarihinden beri, bağımsızlığına kavuşan 4 Orta Asya ve 1 Kafkasya'daki Türk Cumhuriyetlerinin^[25] doğu kısmı Çinlilerin idaresinde olan Türkistan'dır. Bu iki birlik, aralarındaki intikali sağlayan. Azerbaycan ile beraber, Batı Trakya'dan Moğolistan hududuna kadar hemen hemen kesintisiz bir Türk nüfus sahası vücuda getirirler.

Bunun dışında Türklerin topluca yaşadıkları diğeri yerler, Tatar, Başkırt ve Çuvaş boylarının ve Fin-Uygur kavimlerinin yaşadığı İdil-Ural bölgesi, Yakutistan ile Altay dağları-Baykal gölü arasındaki Altay, Hakas ve Tannu-Tuva bölgeleridir.

"Kesintisiz Türk nüfus sahası" denilen yerlerin dışında Türkler tarahi yayılmalar sonucu, şu yerlerde de yaşar: Yugoslavya'da, Makedonya ve Üsküp bölgesinde, Priştine'de Polonya'da, Romanya'da (Dobruca ve Besarabya'da) Bulgaristan'da (Deliorman, Mestanlı-Kızanlık, Filibe, Pilevne ve Varna'da), Yunanistan'da (Batı Trakya'da), Kıbrıs'ta bazı Ege adalarında, Irak'ta kalan Kerkük'te, Suriye'de (Azez, Münbiç ve Lazkiye) ve Afganistan'ın kuzeyinde ve İran'ın Kuzeyinde ve Güneyinde.

Bunlara ilaveten, Türkiye'den yakın tarihte göçmüş Türklerin Almanya'da, Avusturya'da, Fransa'da, İngiltere'de, İskandinav ülkelerinde, Amerika'da, Kanada'da, Avustralya'da ve Libya'da yoğun olarak yerleştikleri yerleri de sayabiliriz.

Bütün bunlara "Türklerin bugünkü yurdu" diyemeyiz ama, "bugün yoğun olarak yaşadıkları yerler" tanımlamasını kullanabiliriz.

Türkler hakkında yazılan eserlerin hemen hepsinde yurtlarıyla ilgili çok ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Mesela Fransız türkolog Jean Poul Roux, "L'Asie Centrale" 1997 (Türkçesi "Orta Asya-Tarih ve Uygarlık", 2001) adlı eserinde Türk yurdunun iklim varyasyonlarını (kuzeyde sert kışlar -35°C, ılık yazlar 20°C, güneyde kışın ortalama 8°C, yazın 26°C

TÜRK TARİH TEZLERİ

olarak verdikten sonra Doğu Türkistanın (Sincan'ın) ölçümünü 1.646.000 km² olduğunu belirtir. Orta Asya'nın bozkırlarını, vahalarını, dağları ve her birinin geçitlerini de teker teker sayar (s. 22-35).

Ünlü Türkolog René Grousset de "L'Empire des Steppes" adlı klasik eserinde (Payot 1939, Türkçesi Bozkır İmparatorluğu, 2000), Bozkırların jeolojik ve iklim yapısıyla tarih bağlantısını da "La Steppe et l'histoire" bölümünde kurar. Orta Asya'nın sert iklim şartlarını (eski Türkelerde, bugünkü Urga/Moğolistan'da, +38'den +42'ye varan farklılıkları) ve ülkeleri anlatır (s. 17-29). Grousset'e göre gerek Türk (ve Moğol) bedenleri, gerekse son derece güçlü, sert dayanıklı ve savaşçı psikolojik yapıları bu acımasız iklimten ve coğrafyadan doğmuş (sah. 2) Leon Cahun de, ünlü eseri, "Introduction à l'Histoire de l'Asie" 1896, uzun ayrıntılardan sonra aynı sonuca varıyor (s. 1-29). Her ikisi de Türklerin aslında çok farklı iklimlerde doğduklarını ve yaşadıklarını nedense göz ardı etmişler.

Bugünkü Türkler, tarih-öncesindeki ve tarih çağlarındaki sayısız göçleri sonunda yerleşip yurt edindikleri 3 ana bölge şunlardır:^[26]

1. Orta Asya'da "Büyük Türkistan": Eski Sovyetlerdeki 4 Bağımsız Türk Cumhuriyeti (Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan) ve Tacikistan'da, İran'da, Afganistan'da kalmış parçaları ile Çin'de kalan Doğu Türkistan (Sinkiang bölgesi);
2. İdil-Ural: Kırım'dan Ural dağlarına (Kazan'a) kadar ve hatta Yakuteli Sibirya;
3. Batı Oğuzeli: Azerbaycan (Kuzey ve Güney), Kuzey Irak (Kerkük), Türkiye (Anadolu ve Trakya), Kıbrıs ve bazı Balkan bölgeleri. Azınlık olarak buldukları başka ülkeleri yukarıda verdik.

II. Tarih Çağlarında Türk Yurtları ve Yayılmalar

A. Ön-Türklerin Yurt Kurmaları

1. Mezopotamya'da: Ön-Türkler doğum yerleri olan Aral-Balkaş gölleri arasını terkedip, bir süre (birkaç yüzyıl) Maveraünnehirde iki nehir arası: Seyhun-Ceyhun ve Anav'da (Türkmenistan'da Aşkabat'a 40 km. mesafede) konakladıktan sonra Zagros dağları yoluyla güneye inmiş, gene iki nehir (Fırat ve Dicle) arasında, M.Ö. 4000'de Subarlar olarak Mezopotamya'da yurt tutmuşlardır. Elam kolları daha doğuda, Körfez bölgesine yerleşmişlerdir.

Subarlar barajlar kurarak bataklıkları kurutunca yurtlarını tarihin "Mümbit Hilâl" (Fertile Crescent) olarak ünlenecek topraklar haline getirmişlerdir. M.Ö. 3600'de Ön-Türklerin arkada kalmış kolları da (Sümer'ler) Mezopotamya'ya göçüp Subarların devamı olarak yurtlarını geliştirmişlerdir. M.Ö. 3000'lerde Büyük Tufan şehirlerini yerle bir edince bir kesinti devri yaşanmıştır. Az sonra Sümerler tekrar dirilmiş, büyük şehirlerini (Eridu, Ur, Uruk, Nippur, Kiş, Lagaş) ve tarihin ilk devletini kurmuşlardır. Ancak Kuzeyden ve Arap yarımadasından sürekli gelip baskı yapan Semit (Sami)'ler sınırlarda yerleşmeye başlamışlar ve Akad devletini kurmuşlardır. M.Ö. 2350'de Sümer orduları Akad'ı alıp eski yurtlarına kavuşuyorlarsa da 2334'de Akadlı Sargon Sumer ülkesinin tamamına hakim oluyor. M.Ö. 2279'da Sumer tekrar egemen oluyor, fakat bu M.Ö. 2100'lü yıllara kadar

TÜRK TARİH TEZLERİ

sürebiliyor. Semitler (Kalde ve Amorit Babilliler) Mezopotamyayı tamamen alıyor ve o topraklar, 3000 yıl sonra, Ön-Türklerin yurdu olmaktan çıkıyor. Elamlılar kısa bir süre için Babil'i ele geçiriyorlarsa da sonuçta bütün o bölgeler Arapların ve İbranilerin ülkesi oluyor. Ön-Türkler yurtlarından ayrılıp dört bir yana göçüyorlar (M.Ö. 2000'ler).

B. Asya'nın Doğusuna Doğru Yurt Tutmalar

I. Hindistan'da: Sümerler Mezopotamya'ya kadar inerken (belki de Elamlıların Körfeze inmeleri sırasında) Ön-Türklerin bir kolu yola devam edip kuzey Hindistan'a (İndüs vadisine) ulaşmış, oraya yerleşip Mohencadaro-Harappa Kent-uygarlıklarını kurmuşlardır (M.Ö. 3400). Fakat M.Ö. 2600 yıllarında parlayan bu uygarlık M.Ö. 1800'e kadar sürmüş, Ön-Türkler yerliler arasında eriyip yurtlarını elde tutamamışlardır. (Ancak 3000 yıl sonra Gazneli ve Babürlü Türkler Hindistan'da devletler kuracaklar, fakat oraları Türk yurtlarından olamayacaktır).

II. Orta Asya'da: Semit yayılması karşısında binlerce yıl süren mücadelelerinden sonra Mezopotamya'dan ve Körfez bölgesinden ayrılan Sumerler ve Elamlar Türkistan'a yönelmişler, Tanrı Dağlarına kadar uzanıp oralandaki Toharlar gibi Hint-Avrupalıları sürmüş, yerleşip yurt edinmişlerdir (Ortadoğu'da kalanları Semitler arasında "asimile" olmuşlardır). Türkistan, daha sonra İlk-Türklerin de kuzeyden o taraflara kaymalarıyla bugüne kadar esaslı bir Türk yurdu olmuş ve öyle devam etmiştir.

2000'li yıllarda Türkistan'da Su/Şu adlarıyla devlet kuran Ön-Türkler, daha sonra (M.Ö. 800624) Saka-İskit adıyla ve İranlılara karşı "Turan" diye bilinen yurtlarını savunmalarıyla (İran-Turan Savaşları) yeniden tarihe girmişlerdir. Daha sonra (IV. yüzyılda) Büyük İskender'e karşı da Türkistanda direnmişlerdir. Tanrı Dağlarında, İlk-Türklerle de elbirliğiyle, M.S. 552'de Göktürk imparatorluğunu kuranlar arasında olmuşlardır. Çin'in kuzeybatısına M.S. 1050'de göçen ve Turfan medeniyetini kuran Uygur'lar M.S. 840'ta o toprakları bugüne kadar Çin işgalinde de olsa, Türk yurdu olarak tutmuşlardır.

III. Çinde: "Şu" adlı Ön-Türkler, M.Ö. 11. yüzyılda "Çu" olarak da tanınmış Çin'e akın edip orada Çin'in yarısını fethederek yurt edinmişlerdir ve Çin devlet-milletinin kurulmasında rol oynayan iki toplumdandır (Şang'lar ve Çeu'lar) olarak rol oynamışlardır. Fakat, onlardan sonraki 6 kadar Türk kökenli Çin Sülâleleri gibi onlarda M.Ö. 221'de Türk kimliklerini kaybetmiş, Çinli olmuşlardır. Yerleştikleri topraklar da "Çin" olmuştur.

IV. Mısır'da: Mezopotamya Büyük Tufan sonucu altüst olunca Ön-Türklerin bir kolu oradan ayrılıp Mısır'a Nil Vadisi'ne göçmüş, yerli (Hamitik) halkın başına geçip M.Ö. 3315'de Menes (Men)'le başlayan ilk firavun sülâlesini kurmuş, Sumer uygarlığını o ülkeye taşımışlardır. Fakat çoğunlukta olan yerli halk süratle bu yenilikleri benimsemiş ve millileştirerek Mısır medeniyetini kurmuşlardır. Böylelikle Baybars'a Türk Memlûklere ve Osmanlılara kadar Mısır Türk ülkesi sayılmamış, 1918'den sonra gene Mısır olarak devam etmiştir.

V. Ön Asya (Anadolu'da, Balkanlar'da ve İtalya'da: Orta Doğu'da (Mezopotamya'da) Ön-Türkler (Sumer-Elam) Semitik halkların yayılması, baskısı ve bir ara egemen olmaları devrinde (M.Ö. 2300'lerde) Ön Asya'ya (Anadolu'ya) doğru göç kolları yolladılar (bir teoriye göre, Mezopotamya uygarlığı ilk Güneydoğu Anadolu'da Çatalhöyük'te başladı, Orta Doğu'ya, sonra da Anadolu'ya yayıldı). Ön Asya'daki Ön-Türkler (kutsal kitaplarda "Hatti" adıyla geçer) birçok site-devletler (Alacahöyük gibi) ve parlak bir Tunç medeniyeti

TÜRK TARİH TEZLERİ

kurmuşlar, Orta ve Güney Anadolu'yu Anayurt haline getirmeye başlamışlardır. Ege kıyılarında Ön Türklerden sayılan Lidler (Lidya) ve Likler (Likya) ise Batı Anadolu'yu yurt edinmişlerdir (Lidler M.Ö. 546'ya kadar Ege'de egemen olmuşlardır).

Marmara bölgesinde ve Balkanlarda ise, gene Ön-Türk kökenli oldukları tahmin edilen Pelaj'lar Çanakkale'de Truva'yı kurmuşlardır.

Ancak M.Ö. 2000'lere doğru Hint-Avrupa (Aryen) kökenli Nezit'ler ve Luvit'ler "Hitit" olarak tarihe geçen İndo-Cermen bir kavim Kafkas'lardan Kuzey Anadolu'ya girmiş ve az zamanda dağınık Hatti'leri egemenliği altına toplayarak Anadolu yurdunu Ön-Türklerden almış, Hitit İmparatorluğu yapmışlardır. M.Ö. 1200'lere doğru, bu sefer Balkan'lardan yeni Hint-Avrupa akınları (Akalar, Frikler, Helen-Grekler) Hitit İmparatorluğunu çökertmiş, o toprakları kendi yurtları yapmışlardır. Truva da Aka'lar tarafından alınıp yıkılmıştır. (M.S. 1000'lerde Oğuz-Selçuk'ların Anadolu'ya göç edip yerleşmeleriyle Anadolu toprağı tekrar ve bugüne kadar Türk yurdu olacaktır). M.Ö. 1000'lerin kargaşası ve baskıları sonucu Ege'deki Ön-Türk Lid'lerin "Turska" adlı denizci boyları M.Ö. 1000'lerde Akdeniz'e açılmış, bir kol İtalya'nın kuzey batısına yerleşip oraları "Etrürya" (Etrüsk-eli) adıyla yurt edinmişlerdir (Balkan'lardaki Ön-Türk Pelaj'lar da İtalya'ya Kuzeyden girip Etrürya'da Turska'larla birleşmişlerdir). İtalya'nın büyük bir bölümünde egemen olan bu Etrüsk'ler M.Ö. 400'lerde Lâtin "İtalyot"lara yenilince İtalya'daki Ön-Türk yurtları da son buluyor.

Ege'deki Lid'lerin bir başka "Turska" kolu, belki İtalya'ya gidecek olanlardan daha önce denize açılıyor, M.Ö. 1100'lerde Amerika'ya (Meksika'daki Vera Cruz'e ayak basıyor ve orda "Olmek" adı altında büyük bir uygarlık başlatıyorlar. Etkileri Meksika'dan Peru'ya kadar uzanıyorsa da bin yıl içinde yerli Kızılderililerle karışıp kimliklerini kaybediyorlar.

VI. Arap Ülkelerinde: Tarihî devirlerde ve İslamiyet'ten sonra Suriye'a ve Mısır'da hakimiyet kuran Türkler artık Ön-Türk değil, "İlk-Türkler"le kaynaşıp "Türk" kimliği taşıyanlardı. Bu Arap ülkelerinde, Osmanlılar dahil, kurdukları egemenlikler ve devletler olmuşsa da buraları Türk yurdu olmamıştır.

C. İlk-Türklerin Yurt Kurmaları

M.Ö. 2500-2000 yıllarında Altay dağlarının yayla ve eteklerinde dünyaya gelen İlk-Türkler, doğuda komşuları Sinid ırkıyla (Moğol, Tunguz, Mançu, Çinli), batıda da Hint-Avrupalı kavimlerle mücadele halinde olmuşlardır. Neticede, bugün Moğolistan denen bölgeyi kutsal saydıkları Ötüken-Orhun havzasını da almışlardır. Altaylardan Urallara kadar uzanan Güney Sibiry'a da Hint-Avrupalı'larda (sonraki adlarıyla Slavlardan, Cermenlerden) ve Fin-Ugur'lardan ele geçirmişlerdir. Yerinde kalan bu kavimlerin aristokrasini ve kral tabakasını oluşturmuşlardır. Hyung-nu'lar, Hun-kun'lar, kralı İskit'ler (Royal Scyths-Saka). Böylelikle bu topraklar da Türk yurdu olmuştur.

Çin devleti güçlendikçe İlk-Türkler kuzeyden akınlar yapmış, Çin Seddini defalarca aşmış Çin'in Çen, Çi sülaleri olarak egemen olmuş, fakat gene asimile olunca o toprakları (şimdiki Sincan/Sinkiang, Doğu Türkistan hariç) Türk yurdu haline getirememişlerdir.

Hun imparatoru Mete Yabgu (Bagatur? belki Oğuz Han), Türk yurduna sokulup duran Moğolları yenerek onları Kuzey-doğu Sibiry ormanlarına sürmüştür. M.S. 4.-5. yüzyıllarda Hunlar bölününce Batı Hunlarından Atila Avrupayı hemen hemen tamamen fethetmiş, fakat Türk yurdu yapamamıştır (Macaristan'da ölünce orası Fin-Ugur vatanı olmuştur).

TÜRK TARİH TEZLERİ

Uzak Doğu'da Moğollar tekrar Orhun nehri ve Baykal gölü civarına girmiş, bir ara "Avar" adıyla Türkistan topraklarında da yurt tutmuşlardır. Fakat Tanrı dağlarındaki Ön-Türklerle İlk-Türklerin, karışımı olan "Türkler" (Göktürkler) onları yenip tekrar Türk Yurduna sahip olmuşlardır. Onların devrinde Türk Ata yurdu Orhun/Baykal'dan, Çin Seddinden, batıda Ural dağlarına, İran sınırına ve Kafkaslara kadar uzanıyor, kuzeyde Sibiryaya, güneyde de Afganistan'a kadar çok geniş bir alanı kaplıyordu.

Bu genişlemiş yurttan bir çekirdek Atayurt vardı, o da "Türkistan"dı. "Türkistan" coğrafya kavramı doğu edebiyatında 6. yüzyıldan beri kullanılmıştır. İngilizler bu kavramı 19. yüzyılda Batı literatürüne sokmuşlardır. Türkolog Prof. Dr. Baymirza Hayit Türkistan'ın dağlarını şöyle tasvir eder:

"Burası, Humboldt'un 'Asya'nın İsviçresi' diye anlattığı Altay dağları, diğer taraftan eski Türklerce Tanrıdağ olarak tanınan Tiyançan dağları ve bir diğer adı da "Dünyanın Damı" olan Pamir dağları ile çevrilidir. Bu suretle Orta Asya'nın bir parçasını teşkil eden Türkistan, coğrafya bakımından Asya içinde merkezî bir yer işgal etmektedir."^[27]

Maveraünnehir, Türk yurtları konusunda Altaylar ve Tanrı Dağları kadar önemli bir coğrafyadır. Kaşgarlı Mahmud (1071-1073), en eski devirlerde burasının tamamen Türklerin yurdu olduğunu, daha sonraları İranlı göçlerin arttığını belirtir. (III. sah. 111). "Kitab-ı Divanü Lugat-it Türk" adlı meşhur eserinde, Türkistan'ı dünyanın merkezi olarak gösteren bir harita yayınlamış ve yüce tanrının Türkleri bu merkeze bir misyonla yerleştirdiğini, hadislere dayanarak yazmıştır^[28].

İngiliz tarih felsefecisi Arnold Toynbee de buna benzer bir görüş ileri sürmüştür:

"Türkçe konuşan uluslar, bu 1200 yıl boyunca (M.S. 4. yüzyıldan 17. yy.'a kadar), farklı uygarlıkların karadan bağlantısını, bozkır güçleriyle kontrol etmişlerdir.

"Gama (Vasco de Gama) öncesi dünyasının merkezî yurtlarından Türkler, atlarını koşturup fetih üstüne fetih yaptılar: doğuda ve batıda ve güneyde ve kuzeyde: Mançurya'ya ve Cezayir'e, Ukrayna'ya ve Dekkan Hindistanı!"^[29].

Bu merkez yurttan uzakta olan Ötüken-Orhun bölgesi hakanların kutsal topraklarıydı. Ancak, Hun'larla başlayan Batı'ya kayış, Göktürklerden sonra "merkezî yurttan" toplanma sonucu doğudaki yerler Moğollarla dolmuş, Cengizle birlikte "Moğol ülkesi Moğolistan" olmuştur. Prof. B. Ögel'in dediği gibi, "artık oralara Türklerin anayurdu demek başka, Türklerin mukaddes başkenti demek ise daha başka oldu."^[3]

Cengizhan soyca Türktü, fakat Şeveylere (Moğolları) Türk yurtlarına sokmuştur. Tarihin en muazzam imparatorluğunu kuran bu Türk-Moğol İmparatoru'nun ölümünden sonra Orta Asya'da, Orta Doğu'da ve Yakın-Doğu/Anadolu'da oğullarının ve torunlarının egemenliği hemen Türkleşmiştir; Orhun bölgesi hariç, o topraklar gene Atayurt ve yeni Anayurt (Türkiye) olarak tarihteki yerini almıştır.

Hazar-Aral göl ve denizleri bölgesini yurt tutmuş olan Oğuzlar (çoğu Ön-Türk/Saka kökenli, gerisi İlk-Türk Hun'ların torunları) bu yurtlarından göçüp Maveraünnehir'e gelmişlerdir; orada Müslümanlığı kabul edip diğer Türk "devletlerini" (Gaznelileri, Karahanlıları) yenmiş

TÜRK TARİH TEZLERİ

Orta Doğu'nun mutlak hakimi olmuş, 1072'de Malazgirt'te Bizans'ı yenip Anadolu'nun kilidini açmışlardır. O tarihten sonra 1 milyonu aşan Oğuz-Türkmenleri Anadolu'ya göçmüş, büyük bir kısmını yeni Anayurt haline getirmişlerdir. Anadolu Selçukluları Haçlılara karşı yeni vatanlarını koruyabilmiş fakat 1243'te Cengizli/İlhanlıların egemenliğini kabul zorunda kalmışlardır.

13. yüzyılın başlarında Kayı aşiretinden Osmanlılar da Anadolu'ya göçünce bu toprakları tek bir bayrak altında birleşmiş, İstanbul'u da alarak anayurdun kalbi haline getirmişlerdir. Avrupa'da, Viyanaya kadar ilerleyip birçok ülkeyi yönetimleri altına almışlarsa da Kerkük, Hatay, Kıbrıs ve Trakya hariç diğerleri Türk yurdu olamamış, Osmanlı'nın çöküşüyle ayrılmışlardır.

15. yüzyılda Türk hakanı Babür'ün Afganistan ve Hindistan'ı fethetmiş, Safevi'ler ve daha sonraki Türk boyları İran'da egemen olmuşlar, ancak bu ülkeler de Türk yurdu olmamıştır.

Bugün Türk Atayurdu ve Anayurdu, Doğu (Çin) Türkistanı'ndan Edirne'ye, Kıbrıs'a, Hatay'a, Kerkük'e ve Karadeniz'in kuzeyine (Kırım'a) kadar uzanan çok geniş bir sahayı kaplar.

III. En Eski Atayurt / Türklerin Esas Doğum Yerleri

Türklerin "Sarı Moğol" kökenli olduğuna inanan veya böyle bir peşin hükümlerle hareket eden bazı tarihçiler, Türklerin esas doğum yerini Uzak Doğu'ya, Moğolistan'a ve Altaylar'ın doğu yakalarına koyarlar.

Aksine, Türklerin "Europoid/Beyaz" olduğu kanaatini besleyenler Ural dağlarıyla Aral gölü arasını beşik addederler.

1. Uzak-Doğu Tezi:

a- Dil açısından yer tespit edenler:

Altayların doğusu Wiedeman (1838), Radloff (1891), Ramstedt-Kingan/Kadırgan doğusu (1928), Ligeti (1940), K. H. Menges 90. boylamın doğusu^[31].

b- Çin kayıtlarına göre yer tespit edenler: Klaproth (1824), Hammer (1832), Castren (1848), Schott (1849), Vambéry (1885), Asistov (1896), oberhummer (1912), E. Posker-Baykal'ın doğusu (1924), W. Koppers. Baykal'ın Güney batısı (1937)^[32].

2. Güney Türkistan:

Kırgız bozkırlarıyla Tanrıdağlar veya Altaylar arası tezi: G. Alması (1902), etnolojiye dayanarak O. Menghin. Altaylarla Kırgız bozkırları arası, (1937)^[33].

3. Batı Yönü Tezi:

Sanat tarihçisi Strzygowsky (1935): Kuzeybatı Asya, Zichy. İrtiş'le Urallar arası (1938)^[34]

4. Avrasya/Aral Gölü/Aral-Tanrıdağı Arası Tezi:

TÜRK TARİH TEZLERİ

Z. V. Togan (1928 ve 1946), Nemeth Gyula (1934), Necip Üçok (1943), J. P. Roux (1984 ve 1999-2001)^[35].

Bu zıt tezler kargaşası, az önce belirttiğim gibi, tek bir bilim disiplininin penceresinden bakmaktan ve önce peşin hükümlerle yola çıkıp sonra bunu haklı çıkaracak deliller toplama hatasından doğuyor. Sadece kimi dil-linguistik verilerine, kimi Çin arşivlerine, kimi etnolojiye/kültüre, kimi de arkeolojik-antropolojik bulgulara bakarak hüküm veriyor: Fili anlamaya çalışan körler fıkrası gibi.

Zıt iddiaların başka sebebi de, başka ırklardan farklı olarak, Türklerin bir değil, iki doğumla ortaya çıkmış olması tezinin iyi bilinmemesinden. Eğer Ön-Türklerin M.Ö. 9000-7000'lerde Ural dağlarıyla Aral gölü arasında doğdukları, İlk Türklerin ise M.Ö. 2500-2000 arasında Altay dağları arasında dünyaya geldikleri kabul edilirse, sorun çözülebilir: ilkinden "Azyanik" tabir edilen Sümer-Elam kavimleri; ikincisinden de Hyung-Nu'ların (ve ataları Afasayevo/Andronovo insanları) bozkırlarda at oynattığı anlaşılırsa, zıt iddialar çok kere bağdaşmış olur. O iki soyun iki "ilk" yurtları tezi de çelişki değil, gerçeğini ifadesi olur^[36].

Bu iki "İlk Ata-Ana Yurt" şöyle özetlenebilir:

1. Ön Türklerin Doğum Yeri

Kaşgarlı Mahmud'un da işaret ettiği gibi, Balkaş ve Aral gölleri, daha dar olarak İrtiş-Talas nehirleri arası bir yerde.

Bunu doğrulayacak arkeolojik-antropolojik kanıt yok. Türklerin çok eski efsaneleri ışık tutabilir, bir doğuş mitolojisine göre Türklerin ilk atasını dişi bir kurt Batıda "büyük deniz" (herhalde Aral gölü) civarında beslemiş, sonra da uçup onu kucağında doğuya götürmüştü^[37].

Bir başka delil, Ural-Altay ailesinden olan Türkçenin çok eski lehçesi batıdaki Çuvaşça'nın Fin-Ugur dillerine daha yakın, doğudaki Moğolcaya daha uzak oluşudur. Çuvaşlar ise dün de, bugün de Avrasya'nın Batı bölgesinde yaşamışlardır. Bugün Sibiry'a da yaşayan Yakutların bir adı Saka'dır. Yakutça da paleo-Türkçe bir lehçedir, Sakalar da tarihte Türk yurtlarının doğusunda değil, batısında yaşarlardı.

Etnolojik bir başka husus da, Türklerin Fin-Ugur kavimlerine yakınlığıdır. Onların ilk yurtları ise Ural dağlarında ve Karadenizin kuzeyindeydi. Rasonyi de bunu, Aral gölü civarı olarak teyid ediyor (a.g.e., s. 3) Kroeber ise, Hint-Avrupa dillerindeki izlerden hareketle daha Batıyı gösteriyor (a.g.e., s. 212).

Nihayet, Ön-Türklerden Sümerlerin ilk yurdu Mezopotamya değildi; pek itibar görmeyen denizden (Körfezden) göç ettikleri tezi bir yana, galip kanaat kuzeyden, Hazar denizini dolanarak geldikleri şeklindedir. Reşideddin'i kaynak gösteren B. Ögel (a.g.e., s. 56, 59), Isık Göl-Aral Gölü arasını kabul ediyor; Talas'a kadar (s. 60).

Bütün bunlar, Ön-Türklerin Altay ve Tanrı Dağlarından uzakta Batıda, Ural dağlarıyla Aral-Balkaş gölleri civarında aramak gerektiğini gösteriyor. Yıl da M.Ö. 7000-5000.

2. İlk Türklerin Doğum Yeri

Altay dağlarından batıya doğru uzanan ve Güney doğu Sibiryaya olan bozkırlar, İlk-Türklerden Hyung-Nu ve Hun-Kun kavimlerinin ilk görüldükleri topraklardır (M.Ö. 2000'ler). Burada arkeolojik-antropolojik kanıtlar da var: Brakisefal olan, fakat diğer özellikleri belirsiz Afasayevo fosilini (M.Ö. 3000-1700) takiben tam İlk-Türk tipinde ve brakisefal Andronovo fosili^[38] hep bu bölgede bulunmuştur. İlk Türklerin sonraki görünümünde hafif gözçekikliği bir doğu (proto-moğol) etkisine işaretler. Türklerin, Ural-Altay dillerinin orta yerinde (Fin-Ugurcaya da Moğolcaya da akraba) oluşu, hiç olmazsa bir kolunun en eski çağlarda doğularla komşu olduğunu gösterir. Kültür tarihi de Moğolların ilk belirledikleri çağlarda onların Türklerden çok şey (ata binme, giysi, Türk oku...vb.) almış olmaları, eskiden beri komşu olduklarını anlatır. Şu halde İlk-Türklerin doğum yeri, Altaylar olmalıdır.

Bu tez ilerde daha başka delillerle de takviye olursa, Türklerin doğum yerini kâh doğuda, kâh batıda aynı kuvvetle gösteren iki tarafın da haklı olduğu ortaya çıkacaktır.

Etrüsk Uygarlığında Türk İzleri

Etrüsk Medeniyetinin Tarih İçindeki Yeri ve Önemi

Uygarlık tarihçilerini asırlardır en çok meraklandıran, heyecanlandıran ve ilgilendiren (Sumer, Mısır, Girit, Etrüsk, Olmek-Maya-Inka gibi 3-4 medeniyetten biri de İtalya'daki Etrüsk'lerinkidir.

Roma uygarlığı ve imparatorluğu başlamadan yüzyıllarca önce, İtalya'nın Kuzeybatı bölgesinde (Etrürya'da) diğer Latin ve İndo-Cermen İtalyotlara benzemeyen bir kavim yaşıyordu. Kendileri adlarını "R-Asena" (Kurtsoyu) olarak biliyor, İtalyotlar ise onlara "Tir-hen" ve "E-trüsk" gibi isimlerle tanıyorlardı. Başlarında "Tarquin" ve "Tarquan" şeklinde söylenen bir kral sülalesi vardı ve bunların iki prensi kaçırılıp Tiber nehrine saliverilmiş, bir dişi kurt Romüs ve Romulüs adlı bu iki kardeşi emzirip büyütmüş. Büyüyünce "Roma" adını verdikleri bir şehir kurmuş, çoğalmışlar, bir ara da surların dışındaki "Sabina" İtalyotlarının kızlarını kaçırıp üremişler. "Romalılar" uzun süre Etrüsk "tarkan"larına tabi olmuş, M.Ö. 309'da başkaldırıp M.Ö. 200'de Romalılar İtalya'da tek egemen güç olarak kalmış. Ancak kültür ve medeniyetlerinin çoğu (dişi kurt heykelleri dahil) Etrüsk'lerinkinden alıntı veya etkili olmuştu.

Etrüsklerin medeniyeti Akdenizin en parlaklarından biriydi. W. Brandeistein, "İsa'nın doğumu sıralarında Etrüsk dili ortadan kalkmış ise de kültürel mahsulleri bugüne kadar etkili olagelmıştır."^[39] diye yazıyor. Bugüne kadar devam eden teknolojik öncülüklerinden biri de Roma başkentinin hala kullandığı yeraltı kanalizasyon sistemidir^[40].

Van Loon, Ege'den geliş teorilerini inceledikten sonra, "Geliş sebepleri ne olursa olsun, Etrüskler tarihte çok büyük bir rol oynamışlardır. Eski medeniyetlerin polenlerini Doğu'dan Batı'ya taşıdılar. Kuzeyli bir halk olan ve bildiğimiz gibi ilkel seviyede bulunan Romalılara mimarinin ve sokak inşaatının ve savaş tekniğinin ve sanatın ve yemek çeşitlerinin ve tıbbın ve astronominin ilk kurallarını bu Etrüskler öğretmiştir^[41].

Etrüsklerin Roma medeniyetine diğer katkıları arasında tarımda ve madencilikte ileri teknoloji, ileri deniz taşımacılığı, tartı sistemleri, hidrolik mühendislik vardı^[42]. Buna

TÜRK TARİH TEZLERİ

ilaveten aynı kaynak, Etrüsk'lerin daha ilk gelişlerinde “medeni hayatın aniden çiçek açtığını ve ondan evvel İtalya’da mevcut Villanovan Demir Çağı’nın ilkel yaşayışıyla tam bir tezat oluşturduğunu” yazıyor (a.g.e., 66).

Etrüsk tanrısı Tinia Romalılarca benimsenmiş, fakat değiştirilip Zeus’a benzetilip Jüpiter olmuştur^[43].

Etrüsklerin Menşei

A. Farklı Tezler

Bu konuda 3 teori vardır:

1. Etrüskler, Batı Anadolu’daki Lik’lerin ve Lid’lerin “Turska” koludurlar ve M.Ö. 1000 tarihlerinde deniz yoluyla İtalya’ya gelip^[44] yerleşmişlerdir. Hint-Avrupa veya Semit kökenli değildirler. Ural-Altay grubundan olabilirler;
2. Etrüskler Alpler ve Balkanlar yoluyla İtalya’ya kuzeyden girmiş ve Etrürya’ya yerleşmişlerdir^[45]. Muhtemelen, Truva l’i de kuran Pelaj’ların bir koludur. Hint-Avrupalı ve Semit kökenli değildiler;
3. Etrüskler hiçbir yerden gelmedi, en eski çağlardan beri İtalya’da yaşayan bir kavimdirler. Daha sonra İtalya’ya giren Hint-Avrupalı İtalyotlarla karışarak tarihi Romalılar olmuşlardır^[46].

İtalyan arkeolog ve antropologların çoğu 2. ve 3. teoriyi destekliyorlar; fakat Dyonisus’ten beri Etrüsklerin Ege kıyılarından deniz yoluyla göç ettikleri, klasik kaynaklarda kanıtların fazlalığı dolayısıyla, ağırlık kazanıyor. Gene de, Kuzey Anadolu-Trakyalı bir grup Ural-Altay kökenli Pelajların da İtalyaya kuzeyden girip Etrürya’da Ege’den gelme soydaşlarıyla karışmış olmaları, buna ait delillerle desteklenebilir.

Her iki şekilde de Doğu Ural-Altay kökeni söz konusudur.

3. Teoriye gelince, tek başına Etrüsk varlığını izah etmesi imkan dışıdır. Fakat denizci ve Balkanlı Ural-Altaylılar gelmeden önce Etrürya coğrafi bölgesinde eski bir kavim de herhalde yaşıyordu ve yeni gelenlerce “asimile” edildiler. İtalyalı “Etrüsk” halkı böyle oluşmuş olabilir.

B. Türklerle İlişkiler

1. Adları: “Türklerin adları” bölümünden değindiğimiz gibi, özellikle Hint ve Mısır kaynaklarında “Türk” adı “Turska”, “Turuşka”, “Tursk” şekillerinde ifade edilirdi. Ünlü Etrüskolog J. H. Breasted, Mısırlılarda “t-r-s” sesinin Yunancada “T-r-r” şeklini aldığını ve Etrüsklerin diğer adı olan “Tyrhen”in bunlardan türediğini belirtiyor^[47]. Etrüsklerin, Romalıların ilavesi olan “E” kaldırılınca, “Trüsk” adı ortaya çıkıyor. “Tuska” da (r) ve (s) mübadelesine uğramış Etrüsklere ait yer ismidir: “Tuskani”

2. Kral ve Tanrıça Adları: İsim konusunu derinliğine inceleyen E. Richardson^[48] “Tirsan” (oi) ekli ain Grekçe olmayan ve prens anlamına gelen “Turanos” kelimesinin bozulmuş şekli olduğunu ve Etrüsklerin ilk yurdu olan Ege-Lidya bölgesinde “Turan” adlı bir yer

TÜRK TARİH TEZLERİ

bulduğunu, Etrüsklerin de bir tanrıçalarına "Turan" adını verdiklerini belirtiyor. (a.g.e., Önsöz, s. 7)

"Tarkan" adı ise Etrüsk krallarını sülale ismi olup ilk olarak "TAGES" efsanesinde geçiyor: "Tyrenus'un kardeşi veya oğlu "Tarçon", Tages adlı bir hayalet görür ve sonunda "Tarkinya" bölgesinin kralı olur."^[49] Orta Asya Türklerinde de "Tarkan" (prens) adının mevcut olduğu malum (Türkiye Türkleri de hâlâ bu adı takıyor).

Tanrı, Totem ve Kutsal Hayvan Adı

Dişikurt Rasenna bunun sembolüydü. Roma'nın Etrüsk prenslerince kurulan efsanesinde de diş kurt vardır ve bebek emzirmesi motifi Göktürklerinkinin aynıdır. Bunu işleyen heykelleri her yere dikmişlerdir. Romalıların "R" ilavesi kaldırılırsa, "Asena" adı çıkar ki, bu da İslam öncesi Türklerin "diş kurt" sembolleriydi. Çin'e giren Çu (Çin'in Çeu sülalesi) Türkleri de "Asena-Aşina" adlı bir aileden geldiklerini söylerlerdi^[50].

Etrüsklerin en ulu tanrısı Tinia, kelime kökeni olarak "Tin"dir; Sümercede ve Doğu Türkçede "tin" ruh demektir. Sümer ve İslamiyet öncesi Türklerin tanrısının eski söylenişi de "Tingiz, Tengir ve Tengri" şeklindedir (R. O. Türkkan). Cengiz Han'ın soyadı "Börü-cina"nın "Börü/Kurt-Aşina"dan türediği anlaşılmıştır^[51].

Dil Yapıları

Orhun yazıtlarını çözmüş olan Danimarkalı dilci Wilhelm Thomsen, dil akrabalığını bulmak için kelime -vokabüler- benzeriklerine tam güvenilemeyeceğini, çünkü pek çok etkinin ve alıntının söz konusu olabileceğini hatırlattıktan sonra şu kesin kuralı koyuyor: "asıl rol oynayan gramer yapısına bakmak lazımdır."^[52]

Sümerce konusunda da yaptığımız gibi, Etrüskçe'ye de böyle yaklaşalım (Etrüsk grameri için M. Palotino'nun "The Etruscans" adlı son eserinin İngilizce tercümesinden, Türkçe gramer için ünlü Türkolog ve linguist Jean Deny'nin "Grammaire de la Langue turque"ün 1921 baskısından ve Adile Ayda'nın üç eserinden^[53] yararlandım.)

Gramer ve Sentaks

Dil yapısı olarak Türkçe de, Etrüskçe de, Büklüm (Affluxion) dillerden (yani Hint-Avrupa veya Semitik) değil, Eklemeli/bitişik (agglutinant) yapılı olanlardandır. Ama "Ural-Altay" ailesinin bütün mensupları (Fince'den Moğolca'ya kadar) bu özelliği taşır. Tür (janr) ve artikel yokluğu, fiil çekimlerinin edatlarla yapılması, ön ek yerine son ekin (hem de yapışık olarak) kullanılması, sıfatları isimden sonra değil önce gelmesi gibi özelliklerde Ural-Altay dillerinde ortaktır. Yani sade Türkçeye has değildir.

Fakat Türkçeye Etrüskçenin kendi aralarındaki özellikler başkadır.

- Etrüskçe "Larth-al-iş-la" (aslında kesiksiz). Bir isim ve 3 ekten oluşuyor. Türkçede (gene kesiksiz okuyun): "komşu-lar-ın-ki".

- Etrüskçede sıfatlar son eklerle belirtilir. En sık kullanılanı da "NA"dır. Türkçede eskiden buna sık rastlanırdı; modern Türkçede (hatta Türkiye lehçesinde) hala aynen var:

TÜRK TARİH TEZLERİ

"Taparcası-NA", "AzarlarçasıNA"

- Bir yerin yerlisi anlamında, Etrüksçe: "RomaL" denirken, Türkçede "Roma-Lİ" şekli kullanılır. (bu örneği yorumlayan A. Ayda, Etrüsk yazısında çok kere ünlü (sesli) harflerin yazılmadığını hatırlatarak, Türkçedeki sesli harfle bitiş farkının bundan ileri gelmiş olabileceğini yazıyor. Gene de benzerlik aşikâr.

- Çoğul eki için; Etrüksçede "AR" veya "ER", türkçede "LAR" veya "LER" konur. Carra de Vaux, "Etrüksçe'nin, Türkçedeki "L"yi yazmadan çoğul yapışı, Türkçede bunun sonradan çıkan bir ses kolaylığından doğmuş olabilir"^[54] diyor. Haklı olabilir, çünkü modern Türkçede hala "L"siz çoğullara rastlanıyor: "üçer üçer; onar onar."

Daha çok benzerlik var. Mesela Etrüksçe'de mekân eki "Volsini'THE", Türkçede "İzmir'DE" veya meslek belirtici Etrüksçe "thi", türçe "ci" (çuvaş lehçesinde "zi") gibi. Ve fiillerde, kelime sıralamasında vs. vs.

Richardson, çeşitli iddiaları gözden geçirdikten sonra şu sonuca varıyor: "Etrüksçenin bir Hint-Avrupa dili olduğunu sanan ilim adamları hatalarını anlamış, yapı bakımından Ural-Altay diline yakınlığını kabul etmişlerdir. Hatta "Roma" adının bile eski bir Etrüsk kelimesinden türediğini kanıtlamışlardır." (a.g.e., s. 24).

Prof. Lissoner de bu sonucu doğruluyor:

"Etrüksçenin dil yapısı dolayısıyla Ural-Altay dil ailesinden olduğu artık şüphe götürmez. Buna İtalyan Etrüskolog M. Pallotino da^[55] Braasted de^[56] katılıyorlar.

Kelime Benzerlikleri

Kelime benzerlikleri Thomsen'in dediği gibi her ne kadar fazla güvenilemezse de aynı veya çok yakın ses ve hele anlam olarak çok sayıda görülüyorsa, delil olarak kabul edilebilir.

Bir vakitler İtalya'da elçi olan Etrüskolog Adile Ayda, rastgele 40 kadar kelimeyi örnek gösteriyor. Bunlardan 28'ini zorluksuz kabul edebilirim. Önceleri, tereddütle karşıladığım "ben" anlamına gelen Etrüskçe "mi" ve "mini" sözlüydi. Türk lehçelerinin çoğunda "ben" yerine "men" kullanılır; Sümerce'de de, Etrüskçede de bu öyledir. Fakat İndo-Cermen dillerinde de benzer bir durum olması ("me", "moi") kafamda soru işaretiydi. Ancak Prof. Koppers, İndo-Cermenlerin Türklerden etkilendiğini belirtmesi (bkz. Sümerce bölümü) soru işaretini kaldırdı.

A. Aydan'ın 28 "iyi" örneğinden bir kaçı (dikkat: latince "C" bizim "K" gibi okunur).

- Avgur =Uğur
- Cam (kam) =Kam (şaman)
- Templ (um) =Tapmak, Tapınak
- Aegr =Ağrı
- Curul (iş) =Kurul
- Atta =Ata
- Apa =Apa, büyükbaba
- Begoe =Beğ, Bike
- Cap (e) okunuşu = "Kape" = Kapı, Kapak

TÜRK TARİH TEZLERİ

- Anan (c) =Onun (g)
- Tarquin (us) =Tarkan
- (R) asena =Asena (dişi kurt)
- Tepe =Tepe, Tepeğ.. vb.
- Ani =Ana

Kızılderili dillerindeki hem Etrüskçeyle, hem de Türkçeyle ortak bir iki kelimeyi de ekliyeyim:

- Tepe/Tepeg/Tepeu (Orta ve Kuzey Amerika Kızılderililerde)= TEPE
- Kapana (Ak-Kapana) (Orta ve Kuzey Amerika Kızılderililerde)= KAPI
- Kapak-tokon (Aymara-İnka Kızılderililerinin “Kapalı Yurt” efsanesi)

Kızılderililerde, Etrüsklerde, Türklerde aynı okunuş ve aynı anlam taşıyan bu sözcükler, binlerce yıldır yok olmayan delillerdir.

Antropolojik ve Genetik Yapıları (Irkları)

Bunu dört türlü tespit etmek mümkün oluyor:

- Mezarlardan çıkan iskeletlerin ölçümüyle (kafatası, boy, burun v.b.);
- Tarihi kayıtlarda “tip” tasvirleriyle;
- Heykellerde belirgin özelliklerle (göz şekli, burun, boy, v.b.);
- Etrüsklerin yurdunda halen yaşayan halkın kan gruplarıyla (genetik ölçümler ise yeni başladı).

1. Antropolojik Bulgular

Etrüsklerin Türklerle ilişkisi hakkında yerli-yabancı birçok araştırmacı (başta Adile Ayda), çeşitli bilim alanlarından deliller/kanıtlar göstermişlerse de, antropoloji çoğuna yabancı bir ilim dalı olduğundan bu konuda sessiz kalmışlardır. Oysa bir toplumun çoğunluğunun fizik yapısı en azından dilleri kadar önemli bir işarettir. Hele menşe iddia edilen başka ırklara kesin benzemiyorlarsa, ilave bir kanıttır.

İsviçreli antropolog Prof. E. Pittard, tarih ve ırk konusunda en büyük uzmanlardan biridir. Bu isimli kitabında (Les Races et l’Histoire), İtalya yarımadasının antropolojik yapısı olarak dört ırk tipi tespit ediyor; bunlardan ikincisi, yuvarlak kafataslı (brakisefal) "Homo Alpinus"ün Etrüsk bölgesinde yaşadığını ve diğerlerinden farklı olduğunu belirtiyor. (Bilindiği gibi Türklerin de yüzde 92’si Brakisefaldir (Yuvarlak başlı). Şu ilginç ve biraz da abartılı yorumu yapıyor:

“İtalya’nın aydın (entelektüel) büyüklüğünde damgasını basanlar, güneydeki İtalyot dolikosefaller değil, kuzeybatıdaki Brakisefallerdir. Hatta askeri güç geliştirip İtalya’nın birliğini kuranlar bunlardır. “Cavour”lar, Garibaldi’ler bu brakisefallerden değil miydi?^[57] oldu olacak, İtalyan Rönesans ressamlarının çoğunun Etsüsyalı olduğunu da söyleyebilirdi.

TÜRK TARİH TEZLERİ

(... Vinci, Mikal Angelo vb.!)

Amerikalı antropolog Prof. Roland Dixon, klasik “ırklar” araştırmasında, Etrüsklerin ölülerini yakmaları yüzünden^[58] az fosil ele geçtiğini, tesadüfen bulunanların da hep kuzeyde, Etrüsk bölgesinde ve “Po” vadisinde ele geçtiğini, Alpin ve Pale Alpin brakisefallere rastlandığını kaydediyor, daha sonra da, Romanın soylu sınıfı aristokrasisini bu Etrüsklerin oluştuğunu belirtiyor^[59].

Tabirler şaşırabilir; bu antropologların “Alpin” dedikleri, Türklerin de ecdadı olan “Alp” ırkıdır, “Palea-Alpin” ise burun şekli biraz farklı “Alp” soyudur.

Fransız antropolog Prof. G. Poisson da Etrüsk bölgesinde ölülerini yakma geleneği yüzünden az iskelet bulunduğunu kaydettikten sonra, Heredot’u teyiden Etrüsklerin Anadolu’dan geldiklerinin fiziki delillerini gösteriyor^[60].

Hele Prof. Calvin Kephart, Etrüsklerin soyunu apaçık “Turanlı” ve “Türk” tabirleriyle tanımlıyor,^[61] hatta köklerini Sümer’den Batı Anadolu, oradan da İtalya olarak çiziyor (302-303).

Bir başka Amerikalı antropolog Carleton Stevens de Etrüsk mezarlarında bulunan kafataslarının ölçümleri yoluyla Batı Anadolu Alp ırkıyla bağlantı kuruyor^[62].

2. Kan Gruplarının Anlamı

Bugün Etrüsk yöresinde yaşayan Toskana halkının kan tahlili sonucunun onları Batı Anadolu’da yaşayan Türklerle bağlantısını kuran A. W. Bijwank’ın raporunu zikredip^[63] bu “ırk/kan” çizgisini kapatalım.

3. Heykellerin Anlattığı

Heykellerin ölçümleri de yuvarlak kafatası, düz burun ve “badem göz” şekliyle, Hint-Avrupa kökenli diğer halkların uzun baş (dolikosefal) ve düz göz şekliyle farklılık gösteriyor. Roma Müzesindeki lahit üzerinde tam boy karı-koca heykelinin tipi tamamen “asiatic” olup, bunun birçok Türkün “badem göz” tipiyle aynıdır; Romalılara benzemeyişleri müzeyi gezenleri hayrete düşürmektedir; (M.Ö. 530 yılına ait)^[64]. Şu büstler ve heykeller de aynı tiptendir: Hermes (M.Ö. 510, bıyıkları da Hunların uzattığı türden);^[65] Apollo (aynı yıl, aynı müze), Maenad kafası^[66] ve nihayet, M.Ö. 490’a ait bir savaşçı başı^[67]: Bu büst, Hun usulü sarkık bıyığı ve İnka (Kızılderili)lerin savaşçı miğfer şekliyle ilginçtir. Floransa’daki Etrüsk müzesinde de bu tip heykeller ve büstler doludur. Buna rağmen çekik göz özelliğini sergilemeyen pek çok Etrüsk büstü varsa da, Türklerin bir koldan araları olan Alpinlerin düz göz kapaklı olduğu ve bugün de Batı Türklerinin: 42.77 kadarının bu tipte olduğu unutulmamalıdır. Zaten o büstlerin de kafa ölçüleri diğerleri gibidir.

Kültür Özelliklerinde Benzemeler

Kadının Mevki: Etrüsk toplumunda kadının yüksek mevkii vardı. Eve de kapalı değildiler. Dini törenlere, yarışlara, temsillere, ziyaretlere kocaları ile birlikte giderlerdi. Buna başka milletler, mesela Yunanlılar çok şaşardı^[68]. İslam öncesi Samiler (Araplar) da. Evli çiftlerin sıcak ilişkisini, az önceki lahit-üstü karıkocanın heykelleri ne güzel canlandırıyor!

TÜRK TARİH TEZLERİ

İslamiyet öncesi Türk törelerinde de kadın eve ya da çadıra kapanık değildi, hatta kağanlar bile tahtta eşlerini yanlarına oturturlardı.

Bitişik Ok'lar Sembolü: Romalıların “bölünmezlik kuvvettir” anlamında bitişik uzun oklardan oluşan bir sembolleri vardı. “Fascie” denilen bu simge 20. yüzyılda Musolini'nin “Faşistlik” amblemi olmuştu. Aslı Etrüsk'tü ve boylar “ok”larla temsil edilirdi. Türklerin Oğuz Kağanı da oğullarına, ayrı okları kolaylıkla kırdıktan sonra bitişik ok demetini almış ve nasıl kırılmadıklarını, onun için de Oğuz boylarının (ok'larının) birleşik kalmalarını tavsiye etmişti (Bozok'lar ve Üçok'lar böyle oluşmuştu).^[69]

Müzik: Bildiğim kadarıyla Etrüsk müziğinden örnekler bulunamamıştır. Fakat Etrüskolog A. Ayda, Fransızca kitabının bir dipnotunda, “Toskana” (yani Etrüsk bölgesi olan, bugünkü İtalya'nın ili) köylerini gezerken, bugün bile “TURKİNA” denilen türküler okunduğunu duymuş (a.g.e., 196).

At Kuyruğu: Floransa'da Tarquinia'da Etrüsk müzesinde, kuyrukları düğümlü bir çift at heykeli gördüm. Kuyrukların böyle düğümlenmesi, Osmanlılar dahil, Türklerin geleneklerindedir.

Al Rengi: Etrüsk'lerde kırmızı renk kutsaldı. Bu, Roma'lılara geçerken, mor rengi öne geçip al ikinci sırada kalmış. Türklerde, yalnız Osmanlı ve Cumhuriyet devirlerinin bayraklarında değil, Türkmenistan'da Çakmaklı Taş Kalkolitik çağının evlerinin, duvarlarında ve Çin kayıtlarına göre Hunlarda kırmızı renk kutsaldı (Eberhard'a göre “ehren” yani “derince” “yogunca” sevilirdi. Gök mavisi ve turkuaz renkleri Göktürkler zamanında sevilir oldu).

Sanatta Hayvan Stili: İskit ve Altay Türklerinin “gerçekçi stilde” hayvan üslupları hakkında M. İ. Artamanov^[70] ile Nejat Diyarbakirli'nin^[71] kitaplarındaki resimlerle, Etrüsk müzelerindeki hayvan heykellerine ve Raymond Bloch'un kitabındakilerine bakmak, akrabalığı anlamaya yeter.

Kutsal Kuşlar: Hem Türk (Yaratılış), hem de Fin (Kalavela) destanlarında dünyanın yaratılışı sırasında tanrıyla birlikte yanında uçan “kutsal kuş” Etrüsk mitolojisinde de vardır. Türklerin-Yakut boyu Şamanlarında, Kızılderililerin -aynen bizimkilerine benzeyen- yaratılış destanlarının sonunda, hatta Hacı Bektaş Veli'nin “kuşa dönüşmesi” efsanesinde, bazı kuşlar insanlarla yaratıcıları arasında aracı ve yardımcı rol oynarlar^[72]. Aynı rolde kuşlar, Etrüsk mitolojisinde de tipatıp vardır^[73].

Ve diğer: Oğuzların 24 boyu ile Etrüsklerin 12x2 esasları, kuyumculuk ve yönlere ait huzafeler... vb. Bukadar “aynı yerde kesişen delil çizgileri” Etrüsklerin Türklerle ilişkisini fazlasıyla kanıtıyor.

Ord. Prof. Dr. Reha Oğuz TÜRKKAN

Türk 2000 Vakfı Başkanı, Columbia Üniversitesi Eski Öğretim Üyesi / Türkiye

Alıntı Kaynağı: Türkler, Cilt: 1 Sayfa: 409-423

Dipnotlar :

[1] A. Fera Uzmay-İnan, Türk Tarih Tezirinin Ana Hatları, 1934.

TÜRK TARİH TEZLERİ

- [2] Dr. Afet Uzman, "Türkiye Halkının Antropolojik Karakterleri, vs. Belleten, C. IV, 13, s. 43.
- [3] Yakın Şark, Uzak Şark (Ş. Günaltay) Türk Antropolojisi (Ş. A. Kansu) "Anadolu Ön Tarihi (H.C. Çambel).
- [4] 1917'de Rus Çarlığı dağılırken oradaki Türk toplulukları Kazan'ın UFA kentinde toplanmış, bir kısım (iddiaya göre S. Maksudî) Rusya'dan büsbütün kopmadan dini muhtariyetin yeterli olacağını, başka gruplar ise (Z. V. Togan) siyasi bağımsızlık tezini savunmuşlardır. Bilahare, Sovyetlerin kurulması ile her iki profesör de Atatürk'ün himayesi altında Türkiye'ye iltica etmişlerdir. Dr. R. Galip başka bilgiler ileri sürmüştür, Togan yüzünden Türk Birliğinin kurulmadığını Turancı bir heyecanla ileri sürmüşler, Atatürk de dinlemiştir. 1939'dan sonra Z. V. Togan Türkiye'ye dönmüş, Türkçü hareketlere katılmış, İnönü devrinde tutuklanmış, fakat beraat etmiştir. (23'ler olayı)
- [5] Bu konunun daha geniş şekilde işlenişi şu eser ve yazılarımda bulunabilir: R. O. Türkkan, "Turks in Retrospect, 1956, New York; Turkish-American Encyclopedic Digest, C. I, 35, 1971; "Biz kimiz" 1989, Sh. 15; Türk 2000 P., 1992, s. 10+Yaykur derslerim, 1976.
- Ayrıca, Z. V. Togan, L. Rasonyi, C. Anadol, B. Ögel, İ. Kafesoğlu gibi yazarların Türk Tarihi üzerine eserlerinde ve Türk Dünyası El Kitabı ile TÜRK (1966) ve İslam (1974) Ansiklopedilerinin "TÜRK" maddelerinde etraflı bilgiler verilmektedir.
- [6] Z. V. Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, 1946, s. 37 (Ayrıca, Turfan Koço'da bulunan Uygur belgelerinde de "Türk-Uygur" anlamında "TurusKa" şeklinde yazılmıştır). J. Marguart "Turukha=Türk Die Chronologie der alttürkischen Insehriften, 1898.
- [7] Etrüsklere Romalılar "Tuski" ve "Turscum", Grek'ler ise Tursenoi ve "Tur-hanoi" diyorlardı (Poly Real-encyclopädie der Klassischen Altertums-Wissenschaft, VII, s. 1909).
- [8] Pliny-vi 13, Mela, DeSitu Orbis 1.21 ("İrkae" dediği Bulgarlar için de geçiyor).
- [9] Th-Birth Rhenisches Museum-F. Phil.n.F. 1896, C. 51 s. 516.
- [10] A. Ayda, Les Etrusques etaient des Turcs-Preuves, 1985, s. 335.
- [11] Prof. Hasan Cemil, 1. Türk Tarih Kongresi, s. 211.
- [12] Z. V. Togan, a.g.e., s. 36, 37.
- [13] Batı Türkistan'da Harezmi'de geçen Saka-Türk ve Med Savaşları Şehname'de "İran-Turan savaşları" olarak geçer.
- [14] İ. Kafesoğlu, 1976, Prof. M. A. Köymen, A. Alpman, Salim Koca, İ. Cansız v.b.
- [15] Dr. Breasted, "Etruscans, s. 462, aynı gözlemi yapmıştı.
- [16] İlk Türklerin de bir koldan ataları olan Ural-Altaylı Fin'lerin ülkelerinde bir bölgenin adı "Turku"dur.
- [17] Türk Tarihi üzerinde Toplamalar, 1935, 1. Bölüm, s. 6.
- [18] Kitab-ul Cumahir, Krenkov, Haydarabad, I, 205. Gazneli tarihçilerde (Gerdizi, Beyhaki) aynı fikirdedir. (F. Sümer 51)
- [19] Divanü Lugat-it-Türk, Besim Atalay Tere. III, 412-416.
- [20] el-Bidâye...vs. Kahire 1348, XII, 48 (F. Sümer'den).
- [21] Jean Deny: Grammaire de la Langue turque, 1921, s. 236 ve Minorsky-Hudud ul-âlem notları s. 311.
- [22] Bir konuya "Dünden" yani başlangıcından başlamak adettir, (konumuzla ilgili olarak da en eski Anayurttan) Fakat yeni psikoloji araştırmaları bilakis "en yakın zamandan" başlamanın konuyu daha rahatla kavramaya faydası olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kolay görülenden, bilinebilenden hareket edilince, sisler içinde olan "başlangıçlar" adım adım daha kolay farkedilir. (Dr. D. F. Pennington, A Memorease, Tor Educ. Inc.) Aynı anlatım plânını Prof. J. P. Roux'un "Histoire des Turcs"de de önerdiğini görürüz, (1984, s. 27).
- [23] H. Vambery, Das Türkenwolk, Leipzig.
- [24] Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan.
- [25] R. O. Türkkan, Türkkan 2000 Antiklopedisi, Şubat 1992, s. 13, bkz. Biz Kimiz, 1989, s. 1819.
- [26] "Esir Türkler", 1980, s. 12.
- [27] Harita, Besim Atalay Türkçe tercümesinin 2. cildinde (1940-TDK) arap harfleriyle yayınlanmış, bunların latin alfabeli karşılıkları için bkz. "Türk Kimliği" B. Güvenç, 1993, son s.
- [28] Civilization on Trial, 1948, Oxford Üniv. s. 69-70.
- [29] Türk Kültürünün Gelişme Çağları, 1988, s. 56.
- [30] G. J. Ramstedt, 1915, 1928 Journal da la Société Finno-Orgréenne XVIII/4.
Radlov "Olsezrations", Touçnal Asiatizue,

TÜRK TARİH TEZLERİ

- Ligeti "Bilinmeyen İç Asya", C. II, 227, 231.
- H. Varnbesy, "Das Tüschenvolk", Leifozig, 1885.
- Parker, "A Thousanad Years of the Tartars", 1924.
- Asistor, "Jiveya Starina" 1896.
- Kfapzzolz, "Mémoises Rehatif à l'Asie", 1824.
- [31] W. Koppers, "Pferdeopfer und Pferdekulter und Pferdokultuer und Lingcistik", II, 1936 (ayrıca Blenz, Belleten V, 1941)
- [32] G. Almasy, "Zentralasien." Keleti Szemle III (1902)
- O. Menghen, "Yungpaläolitisehe..." LXIII, 1928, 1938
- [33] Ş. Günaltay, "Türklerin Anayurdu ve... Meselesi", Tarih seminerleri1, 1937.
- [34] Z. V. Togen, a.g.e., 384 v.s.
- Necip Üçok, "Filoloji Bakımından Türkler ve Komşuları", Ank. Del tacik Fak Dergisi, 1943, 7-18
- Nemelh Gyula, "Türklerin... Çağ", 1934 ve Ülkü XV, Ankara 1940.
- J. P. Roux, "Historse des Tures", 1984
- [35] R. O. Türkkkan, "Türklerin Ataları." Türk Dünyası Araştırmaları" Haziran 1987 sayısı. Ayrıca, Turkish-American encyclopedic Dig.
- [36] Z. V. T. Umumi Türk Tarihine Giriş, 15.
- [37] Balkış-İtil-Obi çevresi, Tunç Çağ: M.Ö. 1700-1200.
- [38] W. Brandeistein, "Etrüsk Meselesinin Şimdiki Durumu", 1937, Massimo Pallotino, The Etruscans, 1975, s. 182 (başka kulferde de).
- [39] Tarih kongresi, s. 219.
- [40] Hendrick Van Loon, The Story of Mankind, 1938, s. 93.
- [41] Pallotino, a.g.e., s. 182.
- [42] Prof. Agnes Carr Vaughan'ın 1964'de Smith College'indeki konferansından.
- [43] Herodotus, (I, 94) ve Hellanicus (Dyonisus'tan atten I, 28).
- [44] Dyanisus (Halikarnasus) Roman Antiquities (XXV-XXX); Strabo, V, I, 10-11; A. Akerström, Der Geometrische Stil in italien, 1943, s. 1567. Brandeistein, a.g.e.; G.A. Wainwright, "The Teresh, the Etruscans and Asia Minoz", Anatolian Studies IX, 1959, s. 197++.
- [45] Trombetti, La Lingua Etrusca, 1928.
- [46] "Etruscans", 1938, Literary Guild of America, s. 462.
- [47] "The Etruscans" 1964, Chicago ve Londra, s. 24 ve 368.
- [48] Vaughan, a.g. konf. zabıtları, 50, 51.
- [49] B. Ögel, "Türk Mitolojisi", 1971, s. 27.
- [50] Bkz. "Cengiz" bölümü (secere kısmı).
- [51] Academic Royale des Sciences et Lettres de Danemark, sayı 4, s. 375.
- [52] "Les Etrüskues étaient des Tures" (Preuves), 1985.
- "Etrüskler Türk mü idi?" 1974.
- "Türklerin Ataları", 1987.
- [53] "The Living Past" 1957, sh. 27.
- [54] "Etruscologia" 368.
- [55] A.g.e., 462.
- [56] s. 171 ve 176.
- [57] The Racial History of Man, 1923, s. 141.
- [58] Dixon, a.g.e., s. 144.
- [59] Le Peuplement de l'Europe 1939, 312, 329.

TÜRK TARİH TEZLERİ

[60] Races of Mankind, 1960, s. 142, 247, 302.

[61] R. Bloch'dan naklen, "The Ancient Civilization of the Etruscans", 1969, s. 185.

[62] Beşinci Türk Tarihi Kongresine Sunulan bildiri, tutanaklar, s. 167.

[63] Roma, Musco Nazionale di Villa Giula.

[64] Aynı müze.

[65] Juno Sospita tapınağından, M.Ö. 5. yy. başları.

[66] Aynı müze.

[67] A. Ayda, Türklerin İlk Ataları, s. 83.

[68] Dil bilimcilere göre "Oğ+uz" kelimesi, "Ok+lar/Boylar" demektir. En eski türkçede (z) eki çoğul olarak kullanılırdı.

[69] L'Art Barbare Scythe, 1971, s. 12.

[70] Bozkır Sanatı, 1974.

[71] The Ancient Civilization of the Etruscans, A. A., 195.

[72] W. Radloff, "Sibirya'dan Seçmeler" (Ahmet Temir tese. s. 241) ve B. Ögel, "Türk Mitolojisi", s. 29.

[73] Jacques Heuzgon, "La Vie Quotidienne chez les Etrusques" 1963, s. 150.